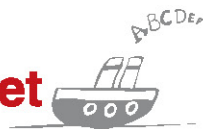

Městská knihovna v Praze **120 let**

**Karel
Hlaváček**

Pozdě
k ránu

Půčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Zpřístupňujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla *Pozdě k ránu* tak, jak bylo vydáno v nakladatelství Moderní revue v roce 1896 (HLAVÁČEK, Karel. *Pozdě k ránu*. Praha : Moderní revue, 1896. 45 s.).

Text díla (Karel Hlaváček: *Pozdě k ránu*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

HLAVÁČEK, Karel. *Pozdě k ránu* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z WWW:

<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/59/03/31/pozde_k_ranu.pdf>.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 25. 08. 2011.

Obsah:

Pozdě k ránu.....	6
Svou violu jsem naladil co možno nejhlouběji	7
Podmořské pralesy se ani nezachvěly	8
Impromptu	9
Za noci březnové.....	10
Ironie	11
Anaemie	12
Sonet	13
Má Ithaka	14
Byla zakoupena Medicejskými... ..	15
Pseudojaponerie.....	16
Přišla	17
Dva hlasy	20
Smutný večer.....	21
V ustrašení	22
Pršelo v noci	23
Záhada.....	24
Měl něhu jejich kroků.....	25
Modlitba.....	26
Subtilnost smutku.....	27
Upír.....	32
Rozkvetlý smutek	34
Rêverie.....	35

Ce sont des choses incohérentes et douces...

RENÉ DOUMIC

Pozdě k ránu

Bylo pozdě k ránu... Šel jsem příliš unaven polibky, jež snesly se na mne poprvé v životě jako prudká silice jarního deště. Měsíc ohlašoval bledou září zašlého zlata za řekou svůj brzký východ, a celá krajina, neurčitá, bez kontur, plující v sinavém a bázlivém světle, zdála se po celou noc již od časného večera očekávati prvních paprsků jeho. Bylo takové zvláštní, napnuté ticho, rušené jenom táhlými a hlubokými zvuky trompet daleké vesnické nedělní hudby, která již asi dohrávala... Měsíc vyšel omrzele, zarudlý; bledl a počal se chvěti na řece; vše zdálo se klekati k společné modlitbě... A všecka ta nedospalost, touha, jemná mdloba a závrať rozlila mi v duši takovou zvláštní, delikátní a vzácnou náladu. Bylo to tak něco pro nejhlubší tóny lesního rohu, pro nejhlubší tremolla skleněných fléten, pro zádumčivé solo zděděné violy (a ještě ztlumené kostěnou příduskou)... Vlažný melisový odvar, nahořklá vůně feniklového oleje, tlačенého do staré antiky, řezané ze zeleného egyptského dioritu žensky jemnou a neznámou aristokratickou dlaní – dlaní, postříkanou dříve silným aroma karmínového laku... Třel jsem nejdelikátnější nuance barev, vodil svou ruku k nejsubtilnějším tahům, zkoušel harmonie nejhlubších mollových akkordů a komponoval v nejnebezpečnějších klíších a předznamenáních, než jsem přikročil k realizaci svých vizí. Chytiti vše sublimné, tajemné, anaemické a bázlivé v delikátní mystifikaci, v ironii a v hřejivou intimitu – rozšlehnout v několika příbuzných duších krátkou modlitbou maga tu vzácnou a tajemnou náladu, zakletou ve dvě slova: *pozdě k ránu* – tj. má domaina, má raison d'être.

Svou violu jsem naladil co možno nejhlouběji

Svou violu jsem naladil co možno nejhlouběji
a tichý doprovod k ní pozdě za večera pěji.

Hráč náruživý zádumčivých, sešeřelých nálad,
chci míti divné kouzlo starých, ironických ballad.

A na zděděnou violu svou těm jen, těm jen hraji,
již k ránu v nocích nejistých do dalek naslouchají...

Mé melodie chtějí míti smutek všeho toho,
co rostlo, vykvetlo a zrálo marně, pro nikoho.

A míti toho naději a neurčitou něhu,
co vzklíčiti chce v těžké půdě dalekého břehu,

a míti zvuk, jenž nesmělý, přec jemný, smysly mámí
jak chvění silných drátů, utlumených sordinami,

a chtějí důvěrnost mít v tichu prodloužených staccat,
když na nejnižších polohách tmou chystají se plakat...

Na violu svou zděděnou jen tehdy, tehdy hraji,
když měsíc teprv vyjít má a tma je ještě v kraji,

a vigilie přísná padá za lesy a vodu,
a krajem velké tajemství jde slavných *Božích Hodů*.

Mé tenké prsty po strunách vždy nervosně se chvějí,
když tichý doprovod svůj pozdě za večera pěji...

Svou violu jsem naladil co možno nejhlouběji.

Podmořské pralesy se ani nezachvěly

Podmořské pralesy se ani nezachvěly,
po cestách neschůdných jen táhlý bloudil Vzdech,
z měst zatopených zvony slabě vodou zněly:
vše ve tmách zíralo za Zaslíbený Břeh.

Lilie klekaly v své nezprzněné běli,
půlnoční modlitbu v svých rozmočených rtech,
a černí delfíni, již na návrších bděli,
při ohnících zmírali v svých němých bolestech.

Až teprv pozdě k ránu, nad břehy když Vyšel
ta zpěvů zástupů, za slávy korouhví,
stříbrné pralesy jsem ze sna klekat slyšel

v dalekých vodách moře, v mysech Tajemství...
A v sadech korálů, jež slabě zrůžověly,
se černé stíny nedočkavě tísnily a chvěly...

Impromptu

V podzimní šero, mlhou prosáklé,
plá měsíce zlať ve zkaleném skle,
a v ztlumeném tom svitu lampy stažené
má všecko kontury tak do mdla zamžené.

A duše zlákána svou fixní ideou
(hod cudný slavit ve svém Paláci),
vstříc do mlh vybíhá – *a s dary na rukou* –
však tesklivě se zpět vždy navrácí.

V podzimní šero, slabě zamžené,
plá měsíc svitem lampy stažené,
a jeho kontura tak chorobně a mdle
se občas náhle zachví v řeky zrcadle.

Za noci březnové

Když k ránu měsíc padal karmínově zarudlý,
za řeku, jeho zlat kde rozpuštěný tak se chvěl,
a polibek Tvůj byl ač delikátní, přece jen mdlý...
v té noci březnové Tvou zahradou jsem pozdě k ránu šel.

A středem záhonů, jež přes noc rudě vzkvetly mi
já ved Tě znavenou; jen jednoho mi bylo žel:
proč já tu neměl štěstí býti mezi prvními,
proč někdo přede mnou již tady vedle Tebe šel?

Tak pozdě bylo... Loutna zmlkla v okně ospalá,
i známý alt, jenž od večera ji už provázel,
i za řekou to rozpustilé: trala, tralala...
i rytmus, cupot, tleskání a chřestot černých skel.

To byla jarní slavnost našich věrných pastýřek,
– já rozechvěn a zmaten dneska ani nevzpomněl,
že po pěšinách tančily a podél ztichlých řek
a jemné měly kadeře a plavé kolem čel.

Za noci březnové Tvou zahradou jsem pozdě k ránu šel,
za potlesku a cupotu a chřestu černých skel,
a kteří přede mnou tu šli, těm všem já záviděl,
i těm, jež, plavé kadeře a modré pentle kolem čel,
tu dneska prvně tančily při kantilénách nočních cell.

Ironie

Vím, dneska půjde zas, až pozdě, neospalý,
a chrti, kteří předběhnou ho v nízkém osení,
mé myšlenky, jež z večera již usínaly,
svým vytím probudí – dva chrti mdlí a zrození...

Je jisto: půjde opět s kytkou u fleuretu
a ponese si *pro vše* v kapsách vonnou šarpii,
bez bázně, hany, úsměv kolem retu,
jak Bayard chodil v duell pro běloučkou Marii.

Ač na dnešek ho sami zase vyzývali,
vám, po mezích až domů půjde v mokrému osení,
dva chrti, již se cestou po celou noc rvali,
poběhnou před ním, schvácení a mdlí a zrození.

Anaemie

Noc jižní, lhostejná se zastavila zvolna,
smích smutný, ač tak intimní v svých retech, přec jen smích...
A fixní idea má, k všemu blahovolná,
ji zvolna dohání příznačnou chůzí nesmělých.

Jdou tmavým údolem dědičné Anaemie,
kde před věky vše vybledlo a vzduch je prořídlý,
kde měsíc morosní, jenž k ránu vzchází, mdlý je,
a kudy ať kdo šel, byl jednou pro vždy rovněž mdlý.

Jdou mlčky... Občas zakašlají starostlivě,
a vznětlivé, pak zastaví se v mlze průhledné,
a k Alpám, nahoře jež klečí nehnutlivě,
nad čelo každá po kradmu svou rukou ruku nadzvedne

A zase jdou... Žel, s vědomím, že kolem v přítmí
nic neodkvetlo, nedozrálo jemnou závratí,
že otec vinen tím, že sebe sladší: *přijď mi*,
nic vrátit nemohlo a nemůže a nevrátí.

Sonet

Památce Édouarda Dubuse

Ne vous souvient-il pas d'une existence exquise,
Au temps joli qui vit fleurir la Pompadour?
Quand les violons sont partis.

Tvé místo v herně *Lásky* prázdné zůstalo,
ač karty rozdány k hře nové dávno jsou...
tvůj abbé schvácen akutní je nervosou
a sličné markýze je dlouhou chvílí mdlo.

Dal's hazardně své nyvé srdce do karty
(ach, příliš, příliš brzo tepat ustalo),
a mladá markýza, když výhrou zůstalo,
tvé nespustila už ze svého oka rty –
a abbé! – ironisoval svým věčným: tral, la, lo –
mon cher, oh, tes violons sont partis...

Tvé místo v herně *Lásky* prázdné zůstalo,
ač karty rozdány k hře nové dávno jsou,
tvůj joviální abbé, schvácen nervosou,
se do zívání dal i s mladou markýzou...

Má Ithaka

Po celou noc zářila zvláštní bělost jejího těla z okna mého Paláce Osamělého. Dívala se, mírně vykloněna, k východu přes starý zarostlý park, kde splývaly koruny stromů v jedno tmavě olivové, nehybné moře. Někdy jenom zahrál z hluboka v daleku lesní roh na rtech Rytíře krátký melancholický signál (spíše však aby najednou stichl, než aby rozvedl krátkou větu), občas těžce, kolébavě vlétl velký noční čínský motýl, bez barev, bílý, až k ní do té závratné výše, zlákán nádhernou bělí její nahých rukou, které s těmi dlouhými a krásnými prsty byly příliš podobné bílým řeřichovým květům – (a pak) – zmátla ho také ta jemná vůně její pleti, vůně po jerišských růžích a poupatech skořicových...

Nechvěla se chladem; chvěla se spíše jakýmsi vnitřním pohnutím, když východ začal blednouti zlatem rozpuštěných topasů a šedavým stříbrem rozpuštěných perel. A nejen její modře lakmusové, leknínové oči, i hladké fasady lesklého, černého mramoru, z něhož bylo průčelí řezáno, začaly východnímu nebi vraceti zářící fluidum zlatého světla...

Tiše zavřela vysoká gothická křídla oken a sklesla vzrušena do blízké pohovky. Její krásná a nešťastná ňadra se bouřlivě chvěla jako kdys jen jednou v životě v chvíli sebeobětování. Žluté slídové tabule oken, vybroušené v plochy ostrých rozptylek, rozmetávaly po celé komnatě zlatý světelný prach, zelenavě fosforeskující v záhybech černých čalounů... Vyšel měsíc, malý bronzový plátek, úžasně vzdálený, ostrý v obryse jako čerstvě vyseknutý plíšek ze zlaté mědi. Vyšel a ulpěl jako kapka žlutého oleje na hladké, ostře broušené ploše slídového skla, jež se rychle zvenčí zarosilo jemnou rosou studeného absintu...

A ona pak už jen zpívala svým krásným a měkkým, starořeckým altem jakousi zapomenutou, dávnou balladu, komponovanou v klíčních *Krásné Touhy* – a abych se snad vyjádřil i méně informovanému čtenáři co nejjednodušeji: *balladu Penelopy*.

Byla zakoupena Medicejskými...

Byla zakoupena Medicejskými pro dědičné museum, jako jedna z těch mnoha malých chloub ješitné Florencie. Postavena na cedrovou, silně vyzlacenou lištu, řezanou ve stylu francouzských motivů rané gothiky, do ložnice arcivévodkyně (jež sama nad ní vydržela dumati celé hodiny místo svých obvyklých, tak vřele doporučovaných siest), stala se nejvzácnější drobnůstkou na čas... Tak zaujala ji ta maličká, sienkově žlutá majolika... Jak stala se jí jen intimní! Kladla do ní květy svých zvláště oblíbených bezlistých ispahanských růží pronikavé skořicové vůně, jež přivázeli benátsští kupci ze svých cest jako vzácnou raritu pro svého dožete jenom.

Tak stalo se, že často pozapomněla arcivévodkyně na lecos (*a na co neměla*), a že vzbouzela tichou nevoli vysokého, atlasově bílého chřta, jenž nepokojně (a dnes jistě udiveně) se vztyčenými sluchy pobíhal tichými a dlouhými skoky po komnatě, snaže se jemně ji upozorniti, že jest také již čas konečně vzpomenouti přec temné logie s roztouženou postavou v pozadí.

Byla prý jediným dílem slavného *Baccia* – jediná vása, jež vyšla kdy z jeho rukou: zasvěcených jediné modellování basreliefových profilů mladistvých Madonn... Měkké prsty mistra zanechaly na ní něco usměvavého z těch nebeských, jemně stažených chřípí, něco delikátního z těch partií vlasů, cudně nad čelo vyčesaných, něco líbezného z těch nesnadných, choulolistivých a u něho tak elegantně řečených přechodův od spodního retu ke zcela vyniklé bradě a zvolna se ztrácející šiji, na níž nervosní švih mistrova palce, uneseného ženskou krásou, přece jen nedovedl si odepřít, aby nenaznačil zdvižené vlny Mariina prsu.

Pseudojaponerie

Ovšem že byl rovněž pietistou drobných japonerií, už jako adorátor všeho jemného a vybraného. Ač byl přesvědčen, že v žádné jiné duši se nesešeří večerní, třtinou nasládlé vonné soumraky bambusových bařin a slunečná odpoledne čajových zahrad s takovou důvěrou a zladěností, jako v duších japonských malířek, přece si občas zahřešil. Vnímati a reprodukovati nejtišší zavanutí nálad pavučinovými osnovami jejich duší a nepotrhati při tom jejich harmonie nemotornými svými prsty, nechati se exaltovat několika tušovými skvrnami v zlatém laku a tím delikátním zachycením několika hlavních barev, jež vedle sebe lomeny, dovedou vydechovati všechnu touhu osamělosti, všechny malé žaly a nepatrné nářky dětinsky rozevřených očí – ano – v tom všem hledala jeho touha výrazu.

Cítil jakousi příbuznost s těmi anaemickými bytostmi, které tak příliš dovedly milovati tiché noce s velikými, naivními měsíci a bílými, vzlétajícími kohouty, nanášenými pozorně stříbrným lakem nad větvičky čaje do koptovaných pozadí v několika úderech štětce... Užívaly zvláštních svých barev, několika málo zvláštních tahů štětce, z nichž každý přec dovedl vyjádřiti všecku subtilnost jich miniaturních snů, zachycovati ve větvích roztřesená oblaka vůní a křiky nádherných ptáků, plovoucích po nočních vodách, a jež při tom všem labillovaly na ostří karrikatury – a on líšil se od nich jedině tím, že chtěl užívati místo barev a kontur slov: ztavených v hermetické peci svého zjemnělého slohu.

Přišla

Slyšela's, duše má, její krok zloudaný zdola,
z příkopů našeho Kastelu, pečlivě uzamčeného?
Chvilkami volala do našich zavřených okenic: *hola* !! ...

Byla tak tichá noc venku – po chodbách Kastelu mrtvo,
jen srdce tak bázlivě v komnatě poslední v modlitbách bilo
jak rodinný vězeň, když v podzemí otcovských hradů
vyhublým prstem svým chvilkami bojácně
zaklepá do zdí...

Byla tak tichá noc měsíčná venku, kdy měla nastati krise
a měla po prvé přijíti ona, již dávno *Tušená*,
Obávaná,
pozdě;
až k ránu...
A přišla.
Neslyšným, loudavým krokem k truchlivé Samaří naše,
ode všech živoucích dávno již opuštěné...

Slyšela's, duše má, její krok zloudaný zdola,
z příkopů našeho Kastelu, pečlivě uzamčeného?
Chvilkami volala do našich zavřených okenic: *hola!!* ...

Přijíti musila,
má-li mnou skončiti staleté království naše,
mnou,
v něhož se vdědily veškeré slabosti našeho rodu impotentního
(ač mladý můj život jich nemůže vinen být Svatokrádeží
a nemůže za všecku zhýřilost uproklínaných).
Jsem pouze poslední chorobný výhonek bez vůle,
předem již daný,

umdlený odlesk v tmách pyšného praporce,
truchlivým sluncem dávno již vybarveného,
s nejvyšší věže jenž kdysi vlál poddaným
v purpurech, zlatech a modřích
slávu a věhlas
mých předků...

Ti všichni již odešli...

V noci jen bloudí po ztichlých chodbách a visutých mostech
jich přísahy, jichž nikdy nevyplnili,
jich hříchy, jež nebyly oslyšeny,
plaché jich pohledy, vyhaslé bez zpokojení,
a klatby, v nichž dosud se chvěje posvátné rozhořčení,
vznesené v extasi hymny na hlavy odbojných,
v nádherných ceremoniellech církevních sněmů,
latinou přísluhujícím biskupem italsky vyslovovanou...
Matky mých zženštilých ctností!

Otci mých dědičných hříchů!

Spěte jen klidně:

tiše a beze svědků,

bez cizí soustrasti, pyšní,

skončí mnou smutná tragedie našeho rodu –
a zahanbující.

– – – všecko již jasní se znenáhla,

neznámí svítání bílá,

jež kdysi stopila beztaktně nádherné zahrady i vašich mozků,
vstávají, velebně rostouce v potopu zvolna.

Bělounké, nezvěstné mlhy neproniknutelné

plní mou hlavu, usláblou strachem –

představy zlekaně bloudí již nesřetězeny,

s rukama bojácně vystrčenýma,

v zmateném šepotu utíkajících slepců,

jež nechala pomocná ruka v kritické chvíli

na prostřed cesty, by sama ve strachu prchla...
A mlhou se plíží již veliký stín a zasmušilý
tím loudavým, lhostejným krokem,
jak po cestách předků mých kráčet...
Otcové hříchů mých!
Matky mých ctností!

Slyšíte její krok zloudaný zdola? - - -
Z příkopů Kastelu chvilkami volá
do našich zavřených okenic: *hola ! ...*
Příteli! Otevřete!! hola!!! - - -

Dva hlasy

Dnes dvorce ani po klekání nezavřeli –
dva smutné dvorce na samotách propadlých –
dva hlasy se tam o cos hádaly a přely
při rudých stínech pochodní, ta vodou vzdálených.

Byl první hluboký a stále chtěl své: *ano*,
a druhý bázlivý a stále chtěl své: *ne*,
až zmlkly najednou, když blízko bylo ráno
a měsíc vyšel na chvílku nad vody vzdálené.

Dnes dvorce ani po klekání nezavřeli –
dva smutné dvorce na samotách propadlých...
Dva hlasy se v nich dlouho mezi sebou přely,
až hlas, jenž prosil, zaúpěl a náhle stich,

a hlas, jenž chtěl své: *ano*, z hluboka si vzdych.

Smutný večer

Památce Paula Verlaina

I já dnes, vasal nesmělý Tvých bledých nuancí,
praporec černý najdu v truchlivém svém Kastelu,
bych smuteční dal znamení své věrné Byzanci,
a vonné seno senesu ku prahům nastelu.

A můstky spustím visuté, jež zvolna trouchniví,
ku síním biskupů, ku síním sněmů církevních,
bych starožitný erb, já pozdní dědic marnivý,
dnes opět oprášil a vynesl jej ke slávě z nich.

A smutná moje provincie zpustne ještě víc,
co mdlobou sláblo dosud nehnutě, vše klekne si,
až luna bledě zkalená, v nervose churavíc,
ve Tvoje daleké a černé padne pralesy...

A nad mým krajem přes půlnoc se dlouho bude chvít
jen lesních viol smích a ironické *hallali*:
vše bude v něm, po čem's kdy zatoužil, co chtěl's kdy mít –
i delikátní smutek těch, již dlouho váhali...

V ustrašení

My ustrašeně šli tím sešeřelým územím,
jež v léno své jsme kdys tak pyšně přijali;
vše chvělo se před naším zjevem bázlivým,
i zvony vzdálené, jež dlouho plakaly.

Třpyt chorých hvězd nám nad hlavami zvolna vybledal,
a mlha padala v kraj tichý, zpozdlý –
sbor hlasů neznámých v tmách kdesi bědoval,
sbor cizích poutníků, již v skalách zbloudili.

• • • • •

Až k ránu na cestu nám svítil už jen *Jižní Kříž*
nad městy mrtvými, kde vše se stmívalo,
a krajina v tmu s námi padala vždy hloub a níž,
až všecko v bojácnou náladu splývalo.

Jen v dálce kdes a nahoře ve vlažných přívalech,
jichž teplo mateřské nás jalo, *Spřízněná*,
byl den, a vítr v tempu volném nad vysoký břeh
tam mlýnů větrných pozvedal ramena.

Ty's řekla cos jak dětskou paralelu Života
s tou obcí zasmužilých mlýnů větrných –
já k tomu důvěrně připojil glosu z Quixota,
a tmou zněl bázlivě náš ironický smích...

Pršelo v noci

Je pozdě již... Kouř po střechách se plazí,
srp měsíce jak stříbrný je plech,
vzduch prosycen je hořkou vůní sazí,
již půlnoční déšť smyl se šikmých střech.

Je pozdě již... Jen kapek pár dle domů
tak tence tříská na luceren sklo,
jež svítí žlutě na skupiny stromů,
kde náměstí se plaše zalesklo.

Je pozdě již – a měsíc srp sklivý
již padá za hřebeny mokrých střech,
jichž ubíhavé v dálku perspektivy
tak měkce krájí ztlumený tmy Vzdech.

Kdos zašeptal... Však zde nic nepohne se,
vše souzeno tu býti lhostejné –
jen měsíc v kašně bázlivě se třese,
jak s věží hodiny zní zpožděné...

Záhada

Ač pozdě v noci na náměstí, ušlí, dorazili –
tři poutníci – přec navzájem se mlčky pozdravili.

•

A z náměstí do úzkých ulic spěšně vybíhali,
a víc než *dneska přijde-li* si ptát se netroufali.

•

A k ránu ani tázavě na sebe nepohlédli,
když *ještě* nepřišel, a nad střechami hvězdy bledly...

•

A slibivše jen dáti o tom zprávu v rodných krajích,
zas rozešli se na *Sever* a na *Západ* a na *Jih*...

Měl něhu jejich kroků...

Měl něhu jejich kroků a teplo jejich těl,
měl karmín jejich retů a feniklový pel,
když teprv pozdě k ránu vál přes můj Archipel.

U parku za večera je stihl v kruhu stát
a známou jakous píseň na flétny teskně hrát –
hrály tak tiše, dlouze, a bílý měly šat.

Pak zřel je tancující do parku...
Ač do rána je čekal – přec nevyšly již zpět –
když měsíc nad park vyšel, kdes v dálce začly pět...

Měl něhu jejich kroků a teplo jejich těl,
když teprv pozdě k ránu vál přes můj Archipel,
kdy měsíc dlouho chvěl se, než do vln zacházel.

Modlitba

O Bože tichý, silný, mlčelivý,
Ty, jehož tuším všady v strachu mdlém,
slyš tiché modlitby mé smutek živý,
jak teskně lká mé duše pode sklem.

O Bože tichý, mlčelivý, silný,
Ty, jehož tuším všady pustou tmou,
k mé duši smutkem třesoucí se přilni
a uvaž nekonečnou bídu mou.

O Bože silný, mlčelivý, tichý,
Ty, jehož tuším všady přítomným
a jenž jsi viděl všechny moje hříchy:
já chvím se, chvím před přísným soudem Tvým.

Slyš tiché modlitby mé smutek živý,
jak žaluje Ti z černých očí mých –
o Bože tichý, silný, mlčelivý
a zádumčivý v nocích tajemných.

Subtilnost smutku

Předmluva

Před přivřenýma očima zašeřila se v dálce setmělá večerní krajinka v několika tazích v popředí, s kusem zeleného zlata na západě a tichým andante rozzpíváné modře obzoru... Vysněný vzor subtilnosti. Vzdušná hallucinace, zladěná ve třech barvách se zbožnou náladou...

Malá lodička smutně plove v nesmírné dálce bez vesla v zeleném zlatě...

Porcelánové vížky intimního formalismu, založené umělci po nedalekých návrších, čekají na teplý vítr od žhavých břehů v chvilích inspirace, by zlehka jen zavál... Bílé praporce začínají vláti... Vítr od moře!... A porcelánové zvonečky, rozhoupány, opakují týž zvukový motiv loretánské litanie do mystického ticha a lodička bez vesla pílí k přístavním hrázím.

Sedí v ní na dně sličný cretin (nelitujte!) vybraného a delikátního mozku, tiskna hlavu na bok lodičky, v ztrnulé pose polokleče, pololeže, beznadějně hledě na zhasínající zlato západu. Teplý vítr cizí inspirace čechrá mu ohnivě plavé vlasy a on nadšeně zpívá...

Zpívá to jeho táhlá duše štíhlá a stonavá, bloudíc tam někde nahoře po tom setřelém, do rudohněda již spáleném zlatě – a ústa a sluch o tom neví... Zpívá stále tuze beznadějnou, svrchovaně naivní balladu vzácné průhlednosti, v jejíž dvou slokách plochá jeho básnická hlava vyzpívala před lety ve chvilích zajetí všechn svůj delikátní smutek nad ztrátou svého jediného Přítele...

Sklon intelligenta k pavoučímu charakteru

Hallucinace malého ztlumeného světla uprchla zmateně do neplodné, studené tmy, zlekána tou tiše zvoněnou hranou reality... Tvary pozvolna dohasly v tichu... Uvědomoval si zvolna...

Jevilo se to pro něj jako záhadně nevysvětlitelné (neb jeho subtilní mozek nechápal už dosah smrti)... a přec tak určité a nezvratné

faktum. Tady leží ve tmě na fialově průsvitavé jeho dlani – černá skvrna s bílým křížkem na zhubeněném zadečku – a on nad tím, nejša mocen zvuku ni pazvuku... Oblévá ustrašeně dlouhým pohledem svých rozšířených zornic, jaspisově opalisujících v šeru žaláře, jeho mrtvolu měkkou a dosud vlažnou – jakou ji cítí jeho uzounké a jemné dlaně, dressované v pavoučím pletení. Popelavou pletí jeho sličného obličejě třese tichý smutek. Smutek ne člověka – neboť zvuky lidské řeči dávno mu vyprchaly z hrdla – ale smutek ubohého individua, jehož těžký a nádherný slovní aparát bývalého inteligenta se procedil ve velice jemné sykavky pavoučí, jehož mozek se znivelloval k dokonalému porozumění jemným kapricím osmi pavoučích očí a k benevolentním gestům několika párů pavoučích noh. Smutek z jiného života, jiných příčin, smutek krajinek, intimněji nazíraných, převzácný sublimát drobounkých nálad, smutek prchající lidskému slovu, jež marně uzavírá kompromisy všech známých method zachytiti na svých hrubě skrojených hranách hedvábitě třepený lesk jeho nuance...

A úpění neznámých moří tam z dola, odněkud z hluboka, ze tmy, zvoní teď tence a vytrvale na smrt Pavouka dlouhou, celkem však zcela lhostejnou hranu.

Nezbytný rys z jeho způsobu života

I sladké *soběvyhovění*, ač řídké při jeho tělesné slabosti, přec nutné při dlouholetém žaláři, jež zlehka ve fialových závratích občas se dostavovalo, mnoho ztratilo na své bývalé neklidnosti. Bylo to už jen úplné pochopení sama sebe, tiché zbožňování sama sebe v nedostatku jiného smyslného boha. Byl to akt sebepochopení a cudnosti, vlažný muškátový odvar, po němž se přivírají víčka a tělem tiše proběhne pět, šest blaživých záchvěvů... Ztratil všecko násilí na své bývalé lidské surovosti a zuřivosti – jen ze široka rozevřené oči se nezvykle chvěly a údy se tiše podávaly té řídké oběti. Nebyl to již onen rozlícený býk, jenž vrážel do osamocených zahrad, plných čistých lilíí, by třásl svou smrdutou slinou jejich běl – byl to spíše osiřelý infant, vampyrská povaha po svém otci, který

zemřel na venerickou nemoc a jenž spojoval tichou cretenii pohlavního šílence s jakýmsi delikátním credem subtilního umělečka.

Vznik jeho utkvělé představy

Když ho po prvé zhlédl v žaláři, prchal sice z počátku před ním, ale brzy spřátelil se s jeho měkkým pohledem, s jeho tichým dechem, s jeho milou přítomností. Uzavřel s ním ochotný kompromiss již při prvním pohledu na virtuosně tkanou a silnou stavbu jeho pavučiny...

Touha po vzduchu (jehož představa nyní jen do široka modrá ho nejasně rozčilovala) to právě byla, jež před časem uzavřela ono takřka otrocké přimknutí jeho duše, duše inteligenta, k fysiognomii pavoučí, k nizounké duši se symptomem cretenie. Pozoroval s bedlivým interessem celé dny, týdny, měsíce, roky *Pavouka* při jeho práci; ukracoval mu ji občas naivními ironeiemi, stodolovými anekdotami, voltairovskými paradoxy, ba i vtipnými pantomimami, a při tom sbíral úzkostlivě skrovný výsledek jeho každodenní práce a spracovával ji horlivě svými dressovanými a trpělivými prsty. Ta myšlenka zarazila se již z dávna s tvrdošíjností do jeho zjemnělého mozku, jenž ztratil veškerou sílu dedukce: *napřísti si z pavučin lano tak silné: že by uneslo jeho tělo, tak dlouhé: že by ho sneslo tam na svobodu dolů k tomu melancholickému moři, které slyšel nejasně hučeti v tmách...*

Kudy? A sta jiných otázek? Těch pro něj naprosto neexistovalo. Fixní idea po svobodě zúplně zhasila všecku jejich závažnost a nutnost na účet své vítězné tmy.

Živil ho, ošetřoval ho... jen aby mu mohl vykrádati potřebný materiál. A čím dále šel za hranice možnosti státí se v myšlení, cítění a chtění Pavoukem, tím s větší pietou lnul k tomu svému bizarnímu přátelství a tím více pociťoval celou tíhu svého egoismu.

Jedna z jeho sensací o subtilném

A nyní mu tedy zemřel ten jeho jediný soudruh, dobrovolný trpitel a problematický spasitel... Nehybně spočívá se žlutě

skalenými zraky a s křečovitě zlomenými nohama tady na jeho fialově průhledné dlani.

Úpění neznámých moří tam z dola, z hluboka odněkud zvoní mu delikátní, dlouhou, celkem však lhostejnou hranu...

A tam za tím úpěním, tam daleko na pustých březích pod věčným šerem – tam je vybranost, důvěrnost, jemnost... Zavřete jen svá znavená víčka, ztište se a slyšte... Graciously vinuté akkordy tří prodlužovaných tónů jakýchsi neznámých dechových nástrojů imitují subtilní pochod zapomenuté koledy... Unavený tábor myšlenek řadí se opět v dlouhé pluky... A již tiše jdou, ku předu nakloněny, do neznáma stoupajícím krajem v odměřeném tempu pastýřův a pastýřek. Jdou v mlhavé kraje, v zoufalství půlročních nocí... Jen ztlumený fantom magnetické záře jemně červenými šálami svítí nad lesy, dalekými lesy a zálivy staletého Ticha. Tenké věže vzdálených kostelců smutně se vynořují, zatopeny periodickou potopou. Slaví tam právě výroční den, a zástup krásných Madonn, sestoupilých se zlatých plechů pozadí, ponocuje v zámecké kapli na poradě, jež arcí trvá příliš dlouho (chtějí ho totiž uvítati zázrakem svých neposkvřených těl, jež chráněna byla před slídivými zraky po několik staletí těžkým, bohatým rouchem středověku, a co zvláštního: vždycky s únavně stereotypními záhyby školy jednoho mistra...).

Náhle umlkl trojzvučný pochod... Kostelce zatopila opětná potopa... porada na kvap skončena – a zdola tam z hluboka kdesi ze tmy zase vytrvale hučí neznámá moře onu hranu truchlivosti a tichého zoufalství.

Féerie nad mrtvolou

Tedy mrtev, a zrovna teď, kdy rostly u něho slibné naděje na vyplnění jeho utkvělé představy. A ty trapné výbuchy jeho jednostranně vybujeleho egoismu po vzduchu a širokém, nejasném modru se nedostavovaly ani ještě...

Oplakával dosud prostě přítele.

Nepevné a rozplizlé jeho svalstvo, jež opalisovalo mandlovým leskem chirurgického preparátu z líhu, čerstvě vytaženého, potřásaly hallucinace subtilného smutku, zabíhaly po tepně v přímočarých, konvergentních nárazech až na konce jeho tenkých prstů a tiše bubnovaly na pružných stěnách jeho dlouhých nehtů, nehtů vycvičeného pletače.

Neskonalý smutek po něčem nevyjádřeném, co viděl stále unikati, prochvěl mu vždy nervy, když zaslechl slabě zahučeti moře... Smutek, kteréhož vy chápati nedovedete, smutek převzácný a diskrétní, smutek vzdálených pohoří, jichž dosud nepřešel nikdo, smutek nových linií, jehož finessy nemožno zachytiti v hrubých konstrukcích vašich slov a na drsném a špinavém zrcadle vašeho profanního vyjadřování...

Zpíval mu teď tím svým altovým, blahoslaveně tichým hlasem miniteusní a nádhernou pohřební féerii v nových rythmech, zachovávajících však loyaltitu vymřelých rodů, zbožně otvíraje chorobné bohatství svých tenkých rtů... V téže ztrnulé pose polokleče, pololeže, na svých dlouhých a fialově průhledných prstech hedvábně lesklou a ještě vlažnou jeho mrtvolu s bílým křížem na zhubeněném zadku...

A moře mu hučelo tam odněkud z dola, z hluboka, demonstrativní a nizounce váhavou, celkem však přec jen lhostejnou hranu.

Upír

Bylo to v jakési temné krajině
se zlatou skvrnou luny kdes nahoře za mraky,
v krajině neznámé, bázlivé, rozplizlé, bez stínu, bez světla,
kterou jsem nikdy doposud nešel,
když jsem ho shléd'...

Mihl se nízko a tiše nade mnou
v bledých barvách jemné a staré lithografie.
Znavený jeho obličej, sličný a bledý,
na čele se svítilnou očí zelených pod srostlým obočím,
bázlivé černé oči mé vždy atropinoval...
Nesl se tiše v páru svých upířích křídel,
kovově černých a sametných, napnutých v obrovském rámu,
jež stínily celou oblohu
a pod jejichž rozmachy prýskaly hvězdy
bez vzruchu jak žhavý roj divokých, kovových včel,
z osykového pralesa vichřicí vyplašených...
Poslední potomek mocných kdys rodů vévodských
neznámou letěl krajinou
v návratu od svých vášnivých, bezděčných milenek,
na úzkých sevřených rtech
jich teplé budoucí mateřské mléko a ňader jich krev.
Bylo to v temné jakési krajině,
bázlivé, se zlatou skvrnou měsíce,
kudy jsme doposud nikdy se neplížil,
když jsem ho shléd'...
Jeho, posledního suveréna, z mocného kdys tak rodu,
před nímž se bázní chvěli měšťané, magnáti, králové,
a jejichž dcerky pak tiché a stonavé
toužily po něm tajně měsíce, dny...
Toužily po jeho návštěvě za tichých nocí měsíčních,

kdy čekaly, až zakryjí jeho peruti horká jich lože,
až jejich bílým masem proběhne jeho přítomnost
a až jeho lepkavý, drsný jazyk v bolestném pocitu na nadrech
jim zatrhá sladce chorými víčky očí zanícených.

Démone tajemných nocí, nocí se zlatou skvrnou měsíce,
nocí bázlivých, rozplizlých,
nocí bez stínu, bez světla,
se slabými záblesky lascivních primérných pudů na obzoru:
Ty hrdý a bílý barbare, milence všeho chorého, bledého,
bezcitný a zase bázlivý, vznešený šílenče,
jenž živíš se zbylou vitální silou panenských šťáv,
stížených dědičnou atrofií,
symbole dekadence!
Je brloh, kam přede mnou zalézáš,
někde snad v černých krajinách *Vévodství* mého?
Nevím to –
ale zdá se mi za nocí tesklivých, podivných,
že duše má dělí se od těla,
a najednou dostává upíří peruti,
pod jejichž rozmachy prýskají bez vzruchu hvězdy,
a krajinou bázlivou, rozplizlou, bez stínu, bez světla,
se zlatou skvrnou měsíce nahoře kdesi za mraky,
dává se tichounce v let.

... A pozdě pak k ránu až vrací se zmámena
mystickou orgií –
a procítá ve všedním parasitu,
jenž bídně provleče zase den v profaním hluku ulice,
jak bylo to v prokletém včerejšku
a bude ve zhnuseném zítřku...

Rozkvetlý smutek

Do říše mořských pralesů
svůj černý smutek zanesu –

a sémě jeho dědičné
rozhodím v proudy měsíčné.

Ve věčný led, ve věčný snůh,
v nárazy větrů polárních.

Ti do truchlících lilií
až jeho sémě zasijí,

snad v lijáku slz palčivých
tam v sopránový vzkvete smích.

Rêverie

Znám ještě mlčelivé roviny dalekých rozloh v zapadlých vévodstvích své duše, neznámé, neohraničené a zašeřelé od věků v podmračné, večerní šero agonie...

Nuž půjdu a sednu tam tiše, zapadna v černá stébla dávnými blesky spálené pohanky s rudými plaménky květů, zapomenut všemi...

Chvilkou zazní lhostejně tlumený chorál *Bývalého* odněkud z nesmírných dálek – chvílemi zavesluje vysoko nade mnou němé hejno černých volavek, táhnoucích v tichém poledním větru k tropickým vegetacím *Zaslíbených Zemí*.

Svatý klid velkonočních vigilií vystoupí nad pohoří *Minulosti* a zatopí všechny roviny i umírající nebe. Bezpečně, že přijde *Nepřítel* v chvíli pokušení, pokojně položím umdlenou hlavu na bílé podušky siesty noční...

Ztracen v sebe sám sobě i tendenčnímu světu, marnotratný syn, jenž v smrtelném hříchu promrhal všecko své jediné, všecko své drahé a všecko své svaté, budu snít o teple otcovského objetí, o vyprchalé vůni mateřské lásky, o snivé ukolébavce staré mé chůvy – budu snít marně...

Snít budu o sváteční náladě domovských krajín, odpočívajících a zpívajících v zlatých plochách odpoledních sluncí – snít o dojemném kouzlu rodinných tradic, o neskonale naivní pastorále, měkce zpívané v tamním nářečí mladou pastýřkou...

• • •

Kdos klepá důvěrně na zamčené dveře komnaty – snad, egoista, chce hodovati z bohaté hostiny mých sevřených nálad...

Vstup, vzácný *Vetřelče*, zraněný banalitou dnešku, vstup a otri na prahu svou obuv – jsi vítán! A ty, *Duše* má, přijmi ho s němou úklonou a zmatenou rozkoší prvního polibku cudné nevěsty, pomaž olejem hlavu jeho, natři balšámem zemdlené nohy jeho, vysuš je černých vlasem svým a uveď ho ke mně...

K mému loži ho uveď a otevře laskavě dokořán všechna okna tajemné vůni Libanonských hájů a jitřním výkřikům mannových kříšů, neb je již pozdě k ránu a čas mé rekonvalescence. A rozžehni kahanec Přátelství, neb den již brzy nadejde! Ať zahoří chvilku jen mléčným plamenem tiché sdílnosti i v naše hody...

A až odejdeš, soucitný *Hosti*, napojen černým vínem mých smutečních nálad, abys se snad nevrátil již – – – tož půjdu zas, psanec, v zapadlá vévodství své duše, zašeřelé od věků podmračným večerem agonie, a usednu vzrušen do černého obilí *Skonejší*, zapomenut všemi, pochopen jenom jedním...

Chvilkou lhostejně zazní tlumený chorál *Bývalého* odněkud z tajemných již dalek – chvílemi zavesluje vysoko nade mnou němé hejno černých volavek v tichých nárazech jižního větru – – – a já budu, *Vetřelče*, o tobě sníti...

Karel Hlaváček
Pozdě k ránu

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 25. 08. 2011